

CHECKLIST COMMUNITY SERVICE LEARNING

Community Service Learning (CSL) is een onderwijsvorm waarbij studenten in een opleidingsonderdeel:

- 1.) **academische competenties en leerinhouden** verwerven,
- 2.) die ze toepassen in een maatschappelijke context (gemeenschap) en waarbij ze een **maatschappelijk engagement** aangaan,
- 3.) waarover ze **kritisch reflecteren** (Cress 2005, Eyler & Giles 1999, Furco 1996, Jacoby 1996).

>> Voor een korte introductie van CSL kan je ['CSL in een notendop'](#) downloaden.

Wens je CSL in een opleidingsonderdeel te implementeren? Misschien hoef je niet van nul te beginnen en zijn er al een aantal CSL-kenmerken in je lespraktijk aanwezig. **Check het hier uit!**

>> Indien je verder aan de slag wil met CSL, kan je gebruik maken van de uitgebreidere [CSL-tool](#).

1. Praktijkervaring

CHECK 1

Ik ben lesgever van een opleidingsonderdeel waarin studenten een concrete praktijkervaring opdoen (vb. stage, veldwerk, projectwerk).

KADER

CSL is een ervaringsgerichte onderwijsvorm. Naast een theoretische component maakt ook een concrete praktijkervaring deel uit van het opleidingsonderdeel. De student kan op die manier de opgedane theoretische kennis toetsen aan of toepassen in de praktijk. Omgekeerd leidt de praktijkervaring tot het versterken van het theoretisch begrip in het opleidingsonderdeel.

2. Maatschappelijk engagement

CHECK 2

De praktijkervaring die studenten opdoen binnen het opleidingsonderdeel wordt gekenmerkt door een maatschappelijk engagement.

KADER

Niet elke vorm van ervaringsgericht leren of onderwijsvorm waarin een praktijkervaring aan bod komt (vb. stage, projectwerk, veldwerk), kan beschouwd worden als CSL.

Typerend en cruciaal bij CSL is dat de praktijkervaring die studenten opdoen, bestaat uit een maatschappelijk engagement. M.a.w. met de praktijkervaring komen studenten tegemoet aan een duidelijke maatschappelijke nood. Dit kan verschillende vormen aannemen. Enkele voorbeelden zijn:

- Gebrek aan basisnoden zoals water, voedsel, veiligheid, huisvesting, kleding, gezondheidsvoorzieningen, ...
- Sociale problemen (sociale exclusie, armoede, ...)
- Tewerkstellingsproblemen
- Onderwijsproblemen
- Gezondheidsproblemen
- Milieuproblemen
- Landbouw en voedselproductieproblemen
- Schending van rechten (kinderrechten, mensenrechten, ...)
- Kennisongelijkheid (vb.: digitale kloof)
- Genderongelijkheid
- Ongelijke culturele participatie (vb.: door armoede)

INSPIRATIE

>> [Bekijk hier een aantal voorbeelden van CSL aan de UGent](#)

3. Reflectie

CHECK 3

In mijn opleidingsonderdeel laat ik studenten regelmatig reflecteren over hun eigen leerproces gedurende een praktijkervaring.

CHECK 4

In mijn opleidingsonderdeel leiden niet enkel de theorie en de praktijkervaring tot een leereffect, maar maakt kritische reflectie expliciet deel uit van het leerproces.

CHECK 5

In mijn opleidingsonderdeel reflecteren studenten over hun persoonlijke competentieontwikkeling;

CHECK 6

In mijn opleidingsonderdeel reflecteren studenten over hun (toekomstige) maatschappelijke rol.

KADER

De reflectiecomponent is heel kenmerkend in CSL. Deze derde component (naast de theoretische component en de praktijkcomponent) is als het ware de verbinding tussen de academische en de praktijkcomponent. Leren en ontwikkeling van de student vloeien in CSL niet enkel voort uit de praktijkcomponent en de academische component op zich, maar het leereffect is ook het resultaat van een georganiseerd en kritisch reflectieproces.

AAN DE SLAG

>> [Hoe kritische reflectie inbouwen in een opleidingsonderdeel?](#)

4. De maatschappelijke context

CHECK 7

In mijn opleidingsonderdeel vindt de praktijkervaring plaats in het maatschappelijk middenveld, bij non-profit organisaties of rechtstreeks met een bepaalde doelgroep of gemeenschap.

KADER

Typisch voor CSL is dat de praktijkervaring van de student plaatsvindt in een 'reële maatschappelijke context'. Deze context noemen we de 'community' of de 'gemeenschap' en

kan op verschillende manieren afgebakend worden. Meestal is dit buiten de universiteit, maar het engagement kan zich ook afspelen binnen de muren van de universiteit.

AAN DE SLAG

>> [Hoe partnerschappen uitbouwen?](#)

5. Wederkerigheid

CHECK 8

De praktijkervaring zorgt niet enkel voor een leereffect bij de studenten, maar biedt een concrete meerwaarde voor de gemeenschap en/of organisatie waarvoor de studenten zich inzetten.

KADER

De praktijkervaring is in CSL zowel relevant, als betekenisvol voor zowel de student, als voor de gemeenschap en/of organisatie waar deze actief is. Beiden hebben dus voordelen en leren bij. M.a.w. het engagement van studenten komt tegemoet aan reële maatschappelijke noden, die bij voorkeur door de organisatie of gemeenschap waarmee wordt samengewerkt zelf gedefinieerd worden. Op die manier kan een maximale win-win situatie nagestreefd worden.

AAN DE SLAG

>> [Hoe wederzijds voordelige doelstellingen bepalen?](#)

6. Civic learning

CHECK 9

In mijn opleidingsonderdeel verwerven studenten naast academische competenties ook een aantal persoonlijke en maatschappelijke competenties.

KADER

Leerdoelen studenten in CSL worden opgesplitst in twee categorieën:

1. Academische leerdoelen
2. Maatschappelijke en persoonlijke leerdoelen (civic learning)

Voorbeelden van 'maatschappelijke en persoonlijke leerdoelen' zijn interculturele vaardigheden, uitsluiting, ontwikkelen van sociale rechtvaardigheid, inzicht krijgen in maatschappelijke kwesties communicatievaardigheden, leiderschapsvaardigheden, kennis van noden of problemen in bepaalde contexten, kennis van systematische processen van ongelijkheid, onderdrukking en en het leren oplossingsgericht denken, ...

AAN DE SLAG

>> [Voorbeelden van maatschappelijke en persoonlijke leerdoelen of 'Civic learning'.](#)

>> [Hoe leerdoelen voor de student bepalen?](#)

7. Evaluatie

CHECK 10

Zowel de academische, maar ook de persoonlijke en maatschappelijke leerdoelen worden bij de studenten getoetst.

KADER

Het toetsen of studenten de leerdoelen van een CSL-onderdeel bereikt hebben, vraagt vaak een andere evaluatiewijze dan bij meer traditionele onderwijsvormen. Enerzijds omdat zowel de academische als de persoonlijke en maatschappelijke leerdoelen getoetst dienen te worden, anderzijds omdat het evalueren van de praktijkervaring andere evaluatieinstrumenten vereist.

AAN DE SLAG

>> [Hoe kan je de student evalueren in een CSL-opleidingsonderdeel?](#)